

УДК 655.42

DOI: 10.20535/2077-7264.3(89).2025.343041

© О. М. Левчук, канд. філол. наук, доц.,
КПІ імені Ігоря Сікорського, Київ, Україна

ГОСТРАЙТИНГ ПО-УКРАЇНСЬКИ: ТИПОЛОГІЯ ФОРМ

Уперше в актуальній практиці книжкового ринку України наголошуємо потребу типологічно розрізнити всередині концепту «гострайтинг» чотири окремі спеціалізації з надання послуг редакторсько-авторського опрацювання ідей ініціаторів публікації та наданого ними фактажу з подальшим видавничим оформленням і редакторським опрацюванням викладу.

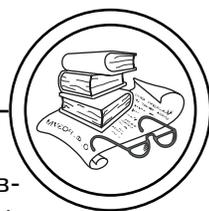
**Ключові слова: заавторство; літературний раб;
літературний записувач; літературний консультант;
літературний терапевт.**

Постановка проблеми

На відкритому ринку видань в Україні, з початку повномасштабного вторгнення рф 24 лютого 2022 р. зачищуваному від наслідків російської видавничої колонізації, нині актуалізувалися різні форми взаємодій у породженні, редпідготовці й презентації текстів. Дедалі частіше ці взаємодії концептуалізують тепер у межах варваричного терміноіда «гострайтинг» (*ghostwriting* — примарське письмо з *англ.*). Назва позначеного ним явища походить від концепту «гострайтер» (*ghostwriter* — письменник-привид/примара з *англ.*), який позначає професійного заавтора-невідомця, що той продає і/чи делегує власне авторство на добровільних засадах або за різних форм примусу [1]. Наскільки системним є явище гострайтингу для видавничих практик англомовного сві-

ту, можна висновувати, зокрема, з публікацій на кшталт цієї [2] та масової популярності посібників, автори яких навчають вигідніше продавати своє авторство під чуже ім'я, — як-от, скажімо, довідник практичних рекомендацій від Келлі Джеймс-Енгер «Прощавай, авторство, привіт, великі гонорари» [3]. Для української ж видавничої практики як постколоніальної гострайтинг — відносно нещодавнє, привнесене ззовні поняття з галузі вільного підприємництва, що тільки частково для нас улягає давній традиції авторської анонімності або формам узурпованого чи камуфляційного заавторства.

Попри юридично непевний статус «літературного раба/негра», бо саме під такою назвою гострайтинг в Україні практикують з давніх-давен, цей різновид заавторства [4] століттями (пів)ле-

гально існує у видавничій царині — від практики літописних зведень аж до утворення сучасних агенцій з надання заавторських послуг, як-от у Великій Британії [5] та Україні [6]. І, як зазвичай це відбувається в нашій книжковій царині у періоди її динамічно розширюваного виробництва внаслідок послаблення зовнішнього тиску колонізаторів і зростання внутрішньої конкуренції (див. зокрема, [7]), функціонал гострайтингу на українському книгоринку середини 2020-х представляється нам істотно ширшим за словникові його дефініції, як і не в усіх теперішніх проявах він є однозначно витрактовуваним з юридичного боку.

Мета роботи

У цьому зв'язку назріла потреба локально типологізувати форми практики, актуальної для книгоринку України, в межах базового функціоналу, приписуваного концептові «гострайтинг». При пильнішому розгляді — з боку фахових дій та в стосунку до породження тексту «під замовника» — гострайтинг по-українському виразно поділяється нині на чотири окремі спеціалізації у межах не так письменництва, як редакторського фаху. Тож пропонуємо власний погляд на це неоднозначно витрактовуване явище з позицій локальної типології.

Результати проведених досліджень

Уже згаданий попередньо **літературний раб**, він же «літературний негр», залишається у нас дотепер напівлегально базовою формою заавторських стосунків

виробників контенту і їх замовників, котрі купують або узурпують авторство виробників. Саме такий штиб виробничих відносин під титлом «гострайтер» описано, зокрема, в матеріалі Софії Пилипюк на платформі «Віледж» [8]. Понад те, через літературне найманство проходила й продовжує професіоналізуватися нині більшість авторів-початківців в обох іпостасях — проте, нечасто згадуючи цей етап свого становлення надалі публічно чи в біографічних довідках [9, 10]. Угоди за такої форми співробітництва якщо й укладаються, то вони обов'язково містять пункт про нерозголошення стосунків заавторства. Втім, будь-який український суд матиме підстави визнати подібні угоди чи договір нікчемними, адже специфіка особистих немайнових прав не передбачає передачі, дарування або відчуження їх чи передання в спадок. І про це раз-по-раз усім зацікавленим тут нагадують: через свій інстаграм — правниця з Острозької академії Юлія Габрук (yuliia_habruk) та на власному сайті юридичних послуг авторам — Олеся Царик [11]. Тож дарма виконавцеві-гострайтеру завбачливо прописувати в угоді про заавторську співпрацю своє нібито бажання лишитись анонімом чи взяти за псевдонім прізвище замовника — всі ці дії юридично потрактовувано як незаконні. Попри те, «авторабська» практика стабільно існує тут не тільки в царині нон-фікшину чи белетристики, а й в академічному письмі з подачі «фабрик монографій», ставлячи репутації замовників під корупційний ризик у вельми тривалій перспективі [12].

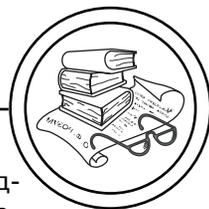
Проте, означених ризиків можна уникнути, якщо вдається до такої форми законного співавторства, як літературний запис. Імена **літературних записувачів** традиційно вказують на титульних сторінках книг, створених ними під ім'я відомої знаменитості або прецедентної особи — відповідно, тоді записувачам належить і майнове, не тільки часткове авторське, право на створений ними літературний продукт з фіксованим гонораром включно. У контексті ж чинного законодавства це є цілком законна дія зі співавторства, а функціонально це — спільна творча праця, коли літератор, редактор чи журналіст перетворює усну або письмову літературну заготованку автора-замовника, котрому бракує літературного досвіду чи вправності і він не володіє методикою й технікою відповідної праці, на твір того чи іншого жанру [13, с. 98]. Втішає, що знані українські спортсмени тепер мають за норму вказувати імена записувачів текстів, опублікованих від їх імені, як повноцінних співавторів [14, 15]. Окремий випадок літзапису — коли з літературним оформленням авторіві суттєво допомагає хтось із близьких на «безгонорарній» основі, окремо від фінішної редактури тексту — як це зробила Олена Залужна для свого чоловіка, генерала Валерія Залужного, оформлюючи першу книгу його спогадів «Моя війна» [16]. Втім, доконечної згоди стосовно того, де проходить межа визнання (спів-)авторства при записуванні чужих ідей та історій, досі не спостерігається, про що співзасновниця

британської гострайтерської агенції Шеннон Кайл відверто повідомляє своїм клієнтам:

«У більшості випадків... гострайтери не зберігають авторських прав на створений ними текст. Авторське право зазвичай належить особі або організації, яка замовляє книгу. Однак конкретні умови можуть відрізнятися, тому з самого початку важливо мати чіткий договір.

В агентстві Ghostwriters ми гарантуємо, що кожне партнерство передбачає прозорість та справедливу угоду, в якій зазначено, хто саме володіє авторськими правами та які конкретно права (якщо такі є) оберігає гострайтер» [17].

Якщо ж автору бракує не так хисту й мовного чуття, як досвіду, часу і натхнення з мотивацією до викладення актуального і/чи мистецького матеріалу, то йому може зарадити й діяльно посприяти **літературний консультант**. Для авторів, у чиїх текстах зацікавлені видавці, літературних консультантів добирають зазвичай провідні редактори (якщо самі не виступають ними), або ж такі послуги індивідуально пропонують спеціалізовані літературні агенції. Номенклатура й обсяги консультаційних послуг можуть істотно різнитися навіть у межах українського книгоринку на різних його локусах: українська літагенція в США пропонує майже десяток консалтингових позицій [18], а новостворена українська агенція OVO — хіба згадає про можливість консультування для авторів-початківців [19]. Літературні консультанти в цьому форматі співробітництва працюють здебільшого за разовий гонорар

(оплачує видавець, агенція чи сам автор), але не претендують на спів-авторство — як і редактори. З огляду на це невпевнені автори можуть самостійно шукати собі ментора — літконсультанта задовго до контакту з видавцем чи редактором у видавничій структурі. Відповідно, нині вже склався ринок подібних пропозицій з-від фахівців різного ступеня віддаленості й зорганізованості: від індивідуальних, як-от сайти журналістики й редакторки Ірини Порецької [20] чи копірайтерки Наталії Ковригіної [21], до пропозицій з фріланс-платформ на кшталт «Фрілансхант» [22]. Законність такої співпраці не викликає засторог, якщо укладено відповідні договори та літконсультування не є нав'язаним примусово, як це практикувалося в часи радянських редакцій з функціями «літературних співробітників» — правщиків-обробників графоманського контенту [23] чи подекуди є тепер в академічних колах при нав'язуванні дисертантам «літконсультантів» у розрахунок на спів-авторство [24, с. 42].

Утім, тісне і довірче співробітництво авторів з літературними записувачами-літераторами й літконсультантами-редакторами під зростаючим тиском жорстких обставин, зовнішніх (війна) і внутрішніх (депресія), призвело на тепер до оформлення в межах гострайтингу нової спеціалізації на межі видавничої справи, юриспруденції та психотерапії — **літературний терапевт**. Все частіше перетворення в текст історії психотравмуючих подій і актуальних для особи травматичних спогадів стає для автора-пацієнта найефективнішим способом відсторонитися

від життєвого негативу, відділити його від своєї особи, працюючи паралельно як творчий досвід. На це, зокрема, звертає увагу гештальт-терапевт, редактор і критик Сергій Кім у інстаблогі *prostir_nemasa*. За поточне десятиліття терапевтична функція текстописання увиразнилася тут настільки явно, що про це окремо зазначають у рекомендаціях для автури вже й українські редактори, відкидаючи вправи з авторської самотерапії як комерційно неперспективні: *«Якщо ви пишете для себе, задля відпочинку, терапії, це ваше хобі або спосіб зафіксувати минуле — ґрунтовне редагування вам не потрібне! Достатньо вичитати текст на помилки»* [25, с. 26]. Проте все, що зараз відбувається в форматі літературних студій-платформ та книжкових клубів, носить для (спів)учасників виразно терапевтичний характер. А в умовах російсько-української війни цю функцію подекуди виконують і працівники ветеранських видавництв. Тож інституційне оформлення нової спеціалізації в рамках редакторського фаху довершиться в міру того, як фахівці-редактори неминучо набуватимуть досвіду з літературної терапії своїх клієнтів-авторів і закріплюватимуть цей досвід у рамках другої вищої освіти з психології та, імовірно, психотерапії, дієвим інструментом якої вже визнано літературну творчість.

Висновки

Отже, з огляду на викладене, задля коректного визначення явищ українського видавничого простору наполягаємо на розрізненні в межах фахового функціоналу

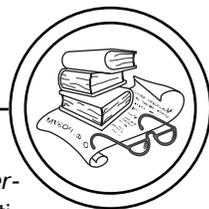

«гострайтинг» чотирьох окреслених вище форм авторсько-редакторської за/співавторської практики. Належить послідовно відокремлювати незаконні з юридичного погляду форми заавторства під локально побутуючою в Україні назвою «літературне рабство» від коректних спеціалізацій «літературний записувач» (законне співавторство в оформленні задуму), «літературний консультант» (сприяння автору без прав співавторства) і «літературний терапевт»

(сприяння автору як психотерапевтична дія — важливіша, ніж оформлення його задуму у виклад). Ця типологічна визначеність сприятиме оптимізації стосунків усередині видавничої галузі, адже увиразнює не тільки функціональні, а й етико-юридичні межі фахових дій стосовно до породження викладу, що їх досі ніяк не окреслено й жодним чином не виокремлено у межах концепту «гострайтинг», що його практики активно застосовували тепер на книгоринку України.

References/Список використаної літератури

1. *Ghostwriter*. Cambridge Dictionary. Cambridge University Press & Assessment 2025. Retrieved from <https://dictionary.cambridge.org/uk/dictionary/english/ghostwriter> [in English].
2. Tolmachova, N., & Momot, M. (July 02, 2024). *25 znamenytykh knih, napsanykh razom iz hostraiteramy [25 famous books written with ghostwriters]*. Retrieved from W-r-i-t-e-r.com [in Ukrainian].
3. Kelly, J.-E. (2014). *Goodbye Byline, Hello Big Bucks*. Downers Grove IL USA: Improvise Press, 200 p. [in English].
4. Levchuk, O. (2023). Parasitic Authorship in the Context of Editorial Textology [Zaavtorstvo v konteksti edytsiinoi tekstolohii]. *Tekhnolohiia i tekhnika drukarstva*, (3(81), 106–112. [https://doi.org/10.20535/2077-7264.3\(81\).2023.296562](https://doi.org/10.20535/2077-7264.3(81).2023.296562) [in Ukrainian].
5. *The Ghostwriters Agency*. Retrieved from <https://www.theghostwriter-sagency.com/join-gwa> [in English].
6. Tolmachova, N., & Momot, M. Retrieved from W-r-i-t-e-r.com [in Ukrainian].
7. Kivshar, T. (1996). *Ukrainskyi knyzhkovyi rukh yak istorychne yavysheche (1917–1923 rr.) [Ukrainian book movement as a historical phenomenon (1917–1923)]*. Kyiv: Lohos, 340 p. [in Ukrainian].
8. Pylypiuk, S. (November 6, 2018). Ya pyshu teksty za inshykh liudei: try istorii hostraiteriv [I write texts for other people: three stories of ghostwriters]. *Viledzh. Village*. Retrieved from <https://www.village.com.ua/village/city/city-experience/278379-ghostwriters> [in Ukrainian].
9. Sokolan, N. (August 26, 2021). Pershyi etap u profesii — literaturnyi rab: shcho robyt hostraiter [The first stage in the profession is literary slave: what does a ghostwriter do]. *Kraina*. Retrieved from https://gazeta.ua/articles/economics/_pershij-etap-u-profesiyi-literaturnij-rab-scho-robit-gostraiter/1049197 [in Ukrainian].
10. Vasyliiev, Y. (2025). Kurkov Andrii Yuriiiovych: biohrafiiia [Kurkov Andriy Yuriovych: biography]. *UkrLib: biblioteka ukrainskoi literatury. 2000*. Retrieved from <https://www.ukrlib.com.ua/bio/printit.php?tid=28459> [in Ukrainian].
11. *Chy mozhe avtor peredaty svoje im'ia inshii osobi? Tsaryk Olesi: yurydychni posluhy v sferi intelektualnoi vlasnosti [Can an author transfer his name to*

another person? *Tsaryk Olesya: legal services in the field of intellectual property*. Retrieved from <https://www.tsarik.com.ua/blog/chi-mozhe-avtor-peredati-svo%D1%94-imya-inshij-osobi/> [in Ukrainian].

12. (28.04.2021). Vykorystannia chuzhoi intelektualnoi vlasnosti pidpadaie pid stattiu 'shakhraystvo' — profesorka [Tetiana Parkhomenko] pro plahiaty v naukovykh robotakh: podkast 'Rankova khvylia' [Using someone else's intellectual property falls under the article 'fraud' — Professor [Tetyana Parkhomenko] on plagiarism in scientific papers: podcast 'Morning Wave']. *Hromadske radio*. Retrieved from <https://hromadske.radio/podcasts/rankova-hvylia/vykorystannia-chuzhoi-intelektual-noi-vlasnosti-pidpadaie-pid-stattiu-shakhraystvo-profesorka-pro-plahiaty-v-naukovykh-robotakh> [in Ukrainian].

13. (2012). *Knyhoznavstvo. Terminolohichni slovnyk (redaktsiino-vydavnycha sprava, zhurnalistyka, polihrafiia, vydavnychiy biznes, informatsiino-bibliotekna diialnist) [Book Science. Terminological Dictionary (Editorial and Publishing Business, Journalism, Printing, Publishing Business, Information and Library Activities)]*. Kyiv: VPK 'Ekspres-Polihraf', 304 p. [in Ukrainian].

14. Luzhnyi, O., & Bebekh, R. (2025). *Bez kompromisiv. Chesna istoriia nashoho futbolu [Without compromises. An honest history of our football]*. Kyiv: Stretovych, 264 p. [in Ukrainian].

15. Shevchenko, A., & Alchato, A. (2024). *Shliakhetna syla. Moie zhyttia, mii futbol [Noble power. My life, my football]*. Kharkiv: Folio, 249 p. [in Ukrainian].

16. Pravid, Ya. (December 20, 2024). Valerii Zaluzhnyi vydav svoiu pershu knyhu [Valery Zaluzhnyi published his first book]. *ZahidNet: ZakhidNet*. Retrieved from https://zaxid.net/valeriy_zaluzhniy_vidav_svoyu_pershu_knygu_n1600337 [in Ukrainian].

17. Who hires ghostwriters and why do authors need them? *The Ghostwriters Agency*. Retrieved from <https://www.theghostwritersagency.com/news/who-hires-a-ghostwriter-uk> [in English].

18. Literaturnyi konsal'tynh [Literary consulting]. *TOV 'Ukraina' | Ukraina Ink*. Retrieved from <https://ukrainainc.com/consulting-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%B0%D0%BB%D1%82%D0%B8%D0%BD%D2%91/literary-consulting-%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%B0%D0%BB%D1%82%D0%B8%D0%BD%D2%91/> [in Ukrainian].

19. Avtoram — Konsultuvannia [Authors — Consulting]. *OVO. Literary Agency*. Retrieved from <https://litagencyovo.com/avtoram> [in Ukrainian].

20. Poretska, I. *Life Is Right Now*. Retrieved from <https://poretskaya.com/about/> [in Ukrainian].

21. Z choho rozpochynaetsia konsultatsiia literaturnoho koucha [What does a literary coach consultation begin with]. *Kopyraiteka*. Retrieved from <https://kopiraiteka.com/ua/z-chogo-rozpochinaetsja-konsultacija-literaturnogo-koucha/> [in Ukrainian].

22. Knyzhkoviy redaktor, mentor (literaturnyi konsultant) [Book editor, mentor (literary consultant)]. *Freelancehunt*. Retrieved from <https://freelancehunt.com/ua/project/knizhkoviy-redaktor-mentor-literaturniy-konsultant/1256406.html> [in Ukrainian].

23. Kotlubei-Herutska, O. (25.04.2024). Literaturnyi front Radianskoho Soiuzu: shcho pysaly pysmennyky-propahandysty na sluzhbi v totalitarnoho rezhymu [The Literary Front of the Soviet Union: What Propagandist Writers Wrote in the Service of the Totalitarian Regime]. *Literaturna Ukraina*. Retrieved from <https://litukraina.com.ua/literaturnij-front-radjanskogo-sojuzu-shho-pysali-pismenniki-propagandisti-na-sluzhbi-v-totalitarnogo-rezhimu/> [in Ukrainian].

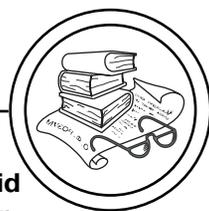
24. Sychyvytsia, O. (2008). Avtorstvo i psevdovtorstvo v nauksi. Stattia druha. Plahiat i plahiatory [Authorship and pseudo-authorship in science. Article two. Plagiarism and plagiarists]. *Sotsiohumanitarni problemy liudyny*, 3, 42 [in Ukrainian].

25. Vasyliieva, N. (2022). *Pislia ostannoï krapky [After the last dot]*. Kharkiv: Vidkryttia; Kyiv: Poliprint, 246 p. [in Ukrainian].

Olena Levchuk, PhD in Philological Sciences, Associate Professor, National Technical University of Ukraine 'Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute', lomodud@gmail.com, <http://orcid.org/0000-0002-7595-5376>.

Ghostwriting in Ukrainian: Typology of Forms

The practice of systematic parasitic authorship and co-authorship, known in the world as 'ghostwriting', has long taken root in the Ukrainian publishing market, despite its legal caveats and ethical restrictions. The services of an author who sells or otherwise alienates his authorship to the requirements and needs of the customer are used by many organizations and public figures. The anonymity of the performer in this type of cooperation is usually stipulated, but it is not always secured by agreements, given the legal nullity of such agreements. Despite this, the phenomenon of ghostwriting in Ukrainian has a number of specific features associated with the long tradition of Ukrainian literature as an anonymous affair, as well as with post-colonial practices — equally publication parasitism or protection from threats associated with the publicity of authors. For the first time in the current practice of the Ukrainian book market, we emphasize the need to typologically distinguish within the concept of 'ghostwriting' four separate specializations for providing services for editorial and authorial processing of the ideas of the initiators of the publication and the facts provided by them with subsequent publishing design and editorial processing of the presentation. Thus, in the functionality of the 'literary slave/negro' in the Ukrainian publishing market, there is a semi-legal-basic form of authorship relations between content producers and their customers, who buy (and sometimes usurp) authorship from the producer on the basis of his anonymity. The function of a literary designer, unlike the 'literary slave', is not anonymous and involves full co-authorship in the production of content created by him for a famous person: designers also own the property, not only partial copyright, right

to the literary product they created and their work is mostly paid for by a fee (if the client is not a relative). The services of a literary consultant (aka mentor) are used for a fee by authors who lack the experience, time and motivation to independently design literary material that is creatively and commercially promising. And the specialization 'literary therapist' is currently being formed in the editorial offices of Ukrainian publishing houses primarily due to the psychotherapeutic effect of text writing – because it is sometimes more important for the author than the embodiment of his literary idea in the presentation. Therefore, when ordering a ghostwriting service in Ukraine, you should immediately specify which of the four mentioned functionalities the client is interested in.

Keywords: parasitic authorship; literary slave (actually a ghostwriter); literary designer; literary consultant; literary therapist.

Надійшла до редакції/Received: 26.10.25

Рецензія/Peer review: 09.11.25

Опубліковано/Printed: 16.12.25